Lietas arhīva Nr. CA-3344-17/7
ECLI:LV:RAT:2017:1124.C30598816.1.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2017.gada 24.novembrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija:
tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese I.Jēkabsone,
tiesnese S.Vamža
tiesnesis U.Danga
ar tiesas sēžu sekretārēm A.Beļajevu un U.Ābolu,
piedaloties zvērinātam advokātam D.Gulbim,
izskatīja civillietu /pers. G/ prasībā pret Latvijas Republiku LR Ģenerālprokuratūras personā par morālā kaitējuma piedziņu sakarā ar LR Ģenerālprokuratūras apelācijas sūdzību un /pers. G/ pretapelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 31.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

2016.gada 24.maijā /pers. G/ (turpmāk – prasītājs) cēlis prasību pret Latvijas Republiku LR Ģenerālprokuratūras personā (turpmāk - atbildētāja) par morālā kaitējuma piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka prasītājs 2015.gada 14.maijā nepamatoti aizturēts uz 48 stundām, viņa faktiskajā un deklarētajā dzīves vietā veiktas nepamatotas kratīšanas. Kratīšanas laikā tika meklēti priekšmeti, kas neattiecas uz prasītājam sākotnēji inkriminētajām darbībām. Prasītājs vēršanas tiesā sakarā ar viņam nodarīto morālo kaitējumu, pamatojoties uz likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 2.panta 2.punktu, Civillikuma 1635.pantu.

2015.gada 14.maijā Valsts policijas RRP Kriminālpolicijas pārvaldes 1.biroja priekšnieka vietniece, balstoties uz nepārbaudītām pusaudzes liecībām, pēc savas iniciatīvas, pieņēma lēmumu par prasītāja aizturēšanu.

Laikā, kamēr prasītājs bijis aizturēts, procesa virzītāja pieņēmusi lēmumu par divu nepamatotu kratīšanu izdarīšanu, jo tajās tika meklēti priekšmeti, kas nekādi nevar attiekties uz Krimināllikuma 162.pantā kvalificēto noziedzīgo nodarījumu. Nebija pamata ne aizturēt prasītāju, ne izdarīt kratīšanas, tādējādi procesa virzītāja rīkojusies pretēji Kriminālprocesa likuma 179.-180., 264.panta noteikumiem.

Policijas darbinieki pārkāpa Kriminālprocesa likuma 1.panta pirmajā daļā iedibināto principu un 12.panta pirmajā daļā noteikto, kā arī neievēroja likuma „Par policiju" 12.panta septītās daļas un Kriminālprocesa likuma 265.panta pirmās daļas noteikumus. Par aizdomās turamo prasītājs atzīts tikai 2015.gada 16.maijā, t.i., divas dienas pēc kratīšanas. Policijas darbinieku pretlikumīgā rīcība tika apstiprināta līdz 2015.gada 28.maijam, kad daļā pret prasītāju kriminālprocess izbeigts. Prasībā norādīts, ka policijas rīcība faktiski bijusi patvaļa, kas ir pretrunā Satversmes 94., 95., 96.pantam, Konvencijas 5.panta pirmajai, piektajai daļai, kā arī astotajā pantā noteiktajām tiesībām.

Kratīšanās nekas netika atrasts, taču atgrieztajā tehnikā tika konstatēta no policijas puses instalēta datu dublēšanas un automātiskas nosūtīšanas programma, kam nav tiešu pierādījumu.

Kratīšanā pārkāpti Kriminālprocesa likuma 180.panta nosacījumi, kratīšanai nav bijis tiesisks pamats, līdz ar ko pārkāpti Kriminālprocesa likuma 138.panta pirmās daļas nosacījumi. Nav bijis tiesisks pamats inkriminēt apsūdzību pēc Krimināllikuma 162.panta.

Prasītājs norādījis, ka rupji pārkāptas viņa tiesības uz privātās un ģimenes dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību, kas noteiktas Kriminālprocesa likuma 12.panta pirmajā daļā, Satversmes 96.panta un Konvencijas 8.panta pirmajā daļā.

Nepamatota aizturēšana, nepamatota kratīšana un nepamatota seksuālā noziedznieka tēla radīšana, kā arī policijas darbinieku nepamatota uzziņas veikšana prasītāja darba vietā, ir radījušas viņam papildus ciešanas. Prasītājs apkaunots un pazemots savu darba kolēģu acīs. Salīdzināts ar ilgstoši meklēto „/Nosaukums/". Deklarētajā dzīves vietā, kur prasītājs nedzīvo, bet citu cilvēku, kas toreiz tur dzīvoja, attieksme ir mainījusies, kad viņiem tika paziņots, ka dzīvoklī tiek meklēti ar seksuālām darbībām saistīti priekšmeti, video, foto un citi materiāli. Šo cilvēku attieksme pret prasītāju kļuvusi nievājoša.

Lai izlemtu jautājumu par materiālā kaitējuma atlīdzību, prokuratūras pārstāvji 2015.gada 30.decembrī atkārtoti vērsās ar pieprasījumu pie prasītāja darba devēja, atgādinot par aizturēšanu. Prokurore ar pieprasījumu vērsusies mutvārdos pie kooperatīva darbinieces, bet pieprasījumu sūtījusi uz darba vietas e-pastu, tādējādi pārkāpjot Kriminālprocesa likuma 12.pantā garantētās cilvēktiesības. Līdz ar norādīto ziņu pieprasījumu, prasītājam rodas papildus pamats morālās kompensācijas pieprasīšanai, jo norādītā e-pasta adresi kontrolē komandante un grāmatvede. Ar procesa virzītāja pieprasījumu prasītāja darba kolēģi informēti par konkrētiem prasītāja aizturēšanas datiem.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas 2012.gada 6.jūnija spriedumu lietā Nr.2011-21-01, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, Civilprocesa likuma 5.pantu, likuma "Par policiju" 27.panta pirmo daļu, prasītājs uzskata, ka pārkāptas Satversmē garantētās tiesības uz viņa privātās dzīves neaizskaramību, jo prasītājam nelikumīgi atņemta brīvība uz divām diennaktīm, netika ievērots cietsirdīgas un pazemojošas izturēšanās pret cilvēku aizliegums, kā arī Konvencijas 5.pantā pirmajā un piektajā daļā un astotā panta pirmajā daļā noteiktās tiesības . Par nepamatotu turēšanu apcietinājumā un nepamatotu kratīšanas izdarīšanu, valstij ir pienākums samaksāt prasītājam kompensāciju par morālajām ciešanām.

Ar LR Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta Tiesās izskatāmo civillietu nodaļas prokurores lēmumu prasītājam izmaksāti zaudējumi 202,32 EUR apmērā.

Pamatojoties uz norādīto, prasītājs lūdz tiesu piedzīt no Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā morālā kaitējuma kompensāciju 100 000 EUR apmērā un visus tiesāšanās izdevumus.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1635.pantu, likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarītā zaudējuma atlīdzināšanu" 5.panta trešo daļu, Latvijas Republikas Satversmes 92., 94., 95., 96.pantu, 1950.gada 4.novembra „Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas" 5.pantu, 8.panta pirmo daļu.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 31.maija spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Tiesa nospriedusi piedzīt no atbildētājas par labu prasītājam atlīdzību par morālo kaitējumu 300 EUR un tiesāšanās izdevumus 634,38 EUR apmērā, kopā 934,38 EUR. Prasību daļā par morālā kaitējuma piedziņu 29 700 EUR apmērā tiesa noraidījusi, prasības daļā par 70 000 EUR piedziņu tiesvedību izbeigusi.

Tiesa nodibinājusi, ka 2015.gada 13.maijā uzsākts kriminālprocess un 2015.gada 14.maijā prasītājs aizturēts saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 264.panta pirmās daļas 2.punkta pamata, jo uz viņu kā iespējamo noziedzīgā nodarījuma izdarītāju norādījusi cita persona.

2015.gada 16.maijā prasītājs atbrīvots no īslaicīgās aizturēšanas vietas, prasītājs atzīts par aizdomās turamo un viņam piemērots drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā vietā.

2015.gada 28.maijā kriminālprocess daļā pret prasītāju izbeigts, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 377.panta 1.punktu, 392.panta pirmo daļu, 3921.pantu, t.i., atbilstoši Kriminālprocesa likuma 380.panta nosacījumiem kriminālprocess izbeigts, pamatojoties uz reabilitējošiem apstākļiem. Prasītājam atcelts kriminālprocesā piemērotais drošības līdzeklis.

Atbilstoši likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 2.panta 2.punktu krimināllietas izbeigšana personu reabilitējošu apstākļu dēļ ir pamats nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai. Savukārt atbilstoši 5.panta trešajai daļai personai ir tiesības celt prasību par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, un tā izskatāma civilprasības kārtībā.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra spriedumā lietā Nr.2001-07-0103 un Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedumā lietā Nr.SKC-149/2014 paustajām atziņām, tiesa secinājusi, ka personas brīvības nepamatota ierobežošana ir uzskatāma par būtisku tiesību aizskārumu, kas ir pamats nodarītā kaitējuma atlīdzināšanai.

Tiesa nodibinājusi, ka kriminālprocesa ietvaros prasītājs bijis aizturēts no 2015.gada 14.maija līdz 2015.gada 16.maijam, t.i., divas dienas. Ievērojot, ka kriminālprocess 2015.gada 28.maijā daļā pret prasītāju izbeigts uz personu reabilitējošu apstākļu pamata, tiesa secinājusi, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.panta trešās daļas un 2.panta 2.punkta izpratnē prasītāja aizturēšana ir radījusi viņam morālas ciešanas, ir pieļauts prasītāja tiesību aizskārums, par ko pienākas atlīdzība.

Atsaucoties uz Latvijas Republikas Satversmes 89., 92.pantu, Civillikuma 1635.panta otro daļu, Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 11.novembra sprieduma lietā Nr.SKC-422 11.punktu, tiesa atzinusi, ka kriminālprocesa ietvaros prasītājam divas dienas bijusi ierobežota brīvība, līdz ar ko šajā laika periodā viņš bijis spiests pakļauties noteiktiem ierobežojumiem, bijis šķirts no sabiedrības kopumā un no ģimenes, šādi liedzot prasītājam realizēt savas Satversmē garantētās tiesības un brīvības. Pirms nepamatotas brīvības ierobežošanas prasītājs nav bijis sodīts par noziedzīgiem nodarījumiem, kas norāda, ka nepamatota aizturēšana pati par sevi vērtējamā kā smags kaitējums. Tiesas ieskatā tas, ka nepamatoti ierobežota brīvība negatīvi ietekmē personas dzīves kvalitāti, ir vispārzināms fakts, kas nav jāpierāda.

Nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, tiesa ņēmusi vērā, ka kopumā prasītājam kriminālprocesā aizdomās turētā statuss bijis neilgu laiku - no 2015.gada 16.maija līdz 2015.gada 28.maijam, kad kriminālprocess pret prasītāju daļā izbeigts, kas nenoliedzami uzlicis prasītājam zināmus pienākumus un radījis ierobežojumus rīcības brīvībā, jo piemērots drošības līdzeklis - uzturēšanās noteiktā dzīves vietā. Prasītājs bijis atzīts par aizdomās turēto par mazāk smagu noziedzīgu nodarīju izdarīšanu.

Atsaucoties uz judikatūrā nostiprinātajām atziņām, Civillikuma 5.panta noteikumiem, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantā (personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšana) noteiktajiem atlīdzības apmēriem, tiesa analizējusi vairākus Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas un Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas spriedumus un konstatējusi, ka tiesas ir noteikušas atšķirīgu atlīdzinājumu par morālo kaitējumu. Tādējādi nav izšķirošas nozīmes apstāklim, vai personai bijis piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums vai persona bijusi aizturēta, jo abos gadījumos personai nepamatoti ierobežota brīvība, kas rada personas tiesību aizskārumu.

Izvērtējot prasītāja argumentu par procesa virzītāja nepamatotu uzziņas veikšanu prasītāja darba vietā, tiesa secinājusi, ka, lai izlemtu jautājumu par materiālo zaudējumu atlīdzināšanu, bija nepieciešams attiecīgu informāciju pieprasīt darba devējam. No prokurora p.i. izpildītājas pieprasījuma neizriet, ka darba devējs bijis informēts par prasītāja statusu kriminālprocesā, ne par kādu noziedzīgu nodarījumu iespējamu izdarīšanu uzsākts kriminālprocess, ne par prasītāja

aizturēšanu. Tiesa atzinusi, ka lietā nav gūts apstiprinājums arī prasībā minētajam faktam, ka laikā, kad prasītājs bijis aizturēts, procesa virzītājs ieradies pie darba devēja, aptaujājis visus darbiniekus, kuriem teikts, ka prasītājs aizturēts par seksuāla rakstura nozieguma izdarīšanu.

Pamatojoties uz minēto, tiesa secinājusi, ka procesa virzītāja un prokurora normatīvajos aktos noteiktā rīcība nav radījusi prasītāja tiesību aizskārumu, kas dotu pamatu morālā kaitējuma atlīdzības piedziņai.

Izvērtējot prasītāja argumentu, ka viņa ciešanu pakāpi pastiprinājis fakts, ka kratīšana tika izdarīta viņa faktiskajā un deklarētajā dzīves vietā, kas atstājis negatīvu ietekmi uz klātesošajām personām, pēc kā mainījusies viņu attieksme pret prasītāju, un šajā sakarā nopratināto divu liecinieku liecības, tiesa secinājusi, ka procesa virzītājs nav radījis prasītājam seksuāla rakstura noziedznieka tēlu.

Tiesa atzinusi, ka, nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, jāņem vērā, ka pēc kratīšanas prasītāja deklarētajā dzīves vietā mainījusies īrnieku attieksme pret prasītāju. Tāpat vērā ņemams apstāklis, ka prasītājs, saslēgts roku dzelžos, vests savas dzīves vietas pagalmā, kas atstājis negatīvu iespaidu apkārtējos, radot viedokli par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un priekšstatu par prasītāju. Tiesas ieskatā šāda situācija pazemo jebkuru sociāli atbildīgu un likuma paklausīgu pilsoni un rada nosodošu sabiedrības vērtējumu, atsaucas uz personas turpmāku integrāciju sabiedrībā, kas rada ciešanas.

Ņemot vērā izveidojušos tiesu praksi kopsakarā ar prasītāja personību, nepamatotas brīvības ierobežošanas faktu un ilgumu, kā rezultātā prasītājam radītas morālas ciešanas, tiesa atzinusi, ka saprātīga un taisnīga atlīdzība par morālo kaitējumu izskatāmajā lietā, kas pildīs samierināšanas un prevencijas funkciju, nodrošinās personai gandarījumu par nepamatotu tiesību aizskārumu, ir nosakāma 300 EUR apmērā.

Tiesa atzinusi, ka tiesas sēdē uzturētais atlīdzinājums 30 000 EUR apmērā konkrētajā gadījumā ir neadekvāts un neatbilstošs tiesu praksei, kā arī nav pieļaujams, ka atlīdzinājums par morālo kaitējumu dotu iespēju prasītājam nepamatoti iedzīvoties. Tāpēc daļā par 29 700 EUR morālā kaitējuma piedziņu prasība ir nepamatota un noraidāma.

Prasības neuzturētajā daļā par 70 000 EUR piedziņu saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 4.punktu tiesvedību atzina par izbeidzamu.

Pamatojoties uz likumu „Par tiesu varu" un atsaucoties uz judikatūrā paustajām atziņām, tiesa norādījusi, ka nevērtē prasībā norādītos apstākļus par procesa virzītāja rīcību nepamatoti aizturot prasītāju, par nepamatotu kratīšanu izdarīšanu, iespējamā noziedzīgā nodarījuma nepamatotu kvalifikāciju, pieļaujot no procesa virzītāja puses Krimināprocesa likuma normu pārkāpumu, jo tiesai, kas skata civiltiesiskus strīdus, nav pienākuma izvērtēt procesa virzītāja vai prokuratūras rīcības tiesiskumu kriminālprocesā.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu, 35.pantu, 34.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunktu, 39.pantu, tiesa atzinusi, ka prasītājam atlīdzināmā valsts nodevas summa ir 71,14 EUR, kancelejas nodeva 8,54 EUR, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 4,70 EUR, kopā 84,38 EUR apmērā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punktu, otro un ceturto daļu tiesa atzinusi, ka no atbildētājas par labu prasītājam piedzenami 550 EUR par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību.

Atbildētāja par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 31.maija spriedumu iesniegusi apelācijas sūdzību, norādot, ka spriedums prasības apmierinātajā daļā ir nepamatots.

Pamatojoties uz Civillikuma 1635. un 5.pantu, atbildētāja norādījusi, ka samērīgs un adekvāts atlīdzinājums par divām aizturēšanas dienām būtu nosakāms 30 EUR apmērā.

Ņemot vērā, ka roku dzelžu piemērošanas pamatotība nav apstrīdēta, prasītāja norādītie apstākļi atsevišķi nav vērtējami, tādēļ tiesas noteiktais morālā kaitējuma atlīdzības apmērs nav samērīgs.

Tiesa nav pareizi izvērtējusi liecinieku liecības saistībā ar kratīšanas izdarīšanu prasītāja deklarētajā dzīves vietā. Neizskaidrojot īrniekiem tiesvedību būtību, prasītājs pats uztur noziedznieka tēlu.

Tiesa nav pareizi novērtējusi lietas apstākļus, kas liecina par prasītājam nodarītā morālā kaitējuma smagumu, noteikusi par to pārāk augstu atlīdzību.

Atbildētājas ieskatā tiesa nepamatoti un Civilprocesa likumam neatbilstoši noteikusi tiesas izdevumu apmēru.

Ceļot prasību, prasītājs daļēji atbrīvots no valsts nodevas samaksas, tāpēc samaksājis to 100 EUR apmērā. Ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus viņš samaksājis 4,70 EUR apmērā, kancelejas nodevu par divu liecinieku nopratināšanu – 8,54 EUR apmērā. Apmierinot prasību 300 EUR apmērā, saskaņā ar Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu valsts nodeva par prasības pieteikumu proporcionāli prasības apmierinātajai daļai ir 1 EUR, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi – 0,05 EUR, kancelejas nodeva 0,09 EUR, kopā 1,14 EUR.

Lemjot jautājumu par prasītājam sniegtās juridiskās palīdzības atlīdzināšanu, tiesa nav piemērojusi Civilprocesa likuma 44.panta piekto daļu. Apmierinot prasību 1 % apmērā no sākotnējā prasījuma apmērā, nav taisnīgi un samērīgi atlīdzināt visus izdevumus, kas saistīti ar prasītāja saņemto juridisko palīdzību. Šie tiesas piespriestie izdevumi dubultā pārsniedz atlīdzību par morālo kaitējumu.

Vērā ņemams apstāklis, ka 90 % no prasības pieteikuma sastāda 2016.gada 29.februāra Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namam adresētais pieteikums un par kura sastādīšanu atlīdzība jau tiek pieprasīta administratīvā procesa ietvaros. Bez tam lietas izskatīšana pēc prasītāja lūguma atlikta, lai aicinātu lieciniekus, tādējādi nepamatoti sadārdzinot izmaksas.

Pretapelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 31.maija spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par 29 700 EUR piedziņu, iesniedzis prasītājs.

Pretapelācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa ir nepareizi konstatējusi faktus saistībā ar prasītāja iesniegtajiem pierādījumiem, rīkojusies pretēji Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumiem.

Atbildētāja savos 2016.gada 21.jūnija rakstveida paskaidrojumos nav apstrīdējusi prasītāja norādītos faktus par procesa virzītāja pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem. Līdz ar to tie uzskatāmi par pierādītiem saskaņā ar Civilprocesa likuma 96.panta piektās daļas noteikumiem. Tiesai, taisot spriedumu bija pienākums tos izvērtēt.

Tiesa pieļāvusi Civilprocesa likuma 5.panta sestās daļas pārkāpumu, piemērojot neatbilstošu judikatūru. Katrs tiesību pārkāpums primāri jāvērtē individuāli, izvērtējot katras konkrētas lietas apstākļus, bet tikai pēc tam jāskata, vai ir pamats meklēt līdzīgus pārkāpumus judikatūrā, nolūkā piemērot līdzīgu kompensācijas apmēru. Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 5.pantā iedibināto Eiropas Savienības tiesību normu saistošo spēku Latvijā, ECT judikatūra ir attiecināma arī uz izskatāmo lietu.

Tiesai ir pienākums izvērtēt morālā kaitējuma dziļumu ne tikai ar ieslodzījumā pavadītajām dienām, bet arī par kaitējumu, kas radies no procesa virzītāja nepamatotas informācijas sniegšanas prasītāja darba vietā, atrašanos saslēgtam roku dzelžos, nelikumīgu kratīšanu. Tiesai pašai jāizvērtē visi apstākļi par prasītājam nodarīto kaitējumu un, nosakot atlīdzības apmēru, argumentēti jāpamato, kādēļ tā uzskatījusi šādu atlīdzinājumu par atbilstīgu.

Nosakot atlīdzinājumu, tiesai jāsalīdzina ECT noteiktais atlīdzinājums līdzīgās lietās un jāņem vērā ne tikai Latvijas ekonomiskās iespējas, bet arī tas, ka atlīdzinājums par morālo kaitējumu nedrīkst būt ievērojami zemāks par minimumu, kādu noteikusi ECT salīdzināmās lietās.

Tiesa nav pienācīgi izvērtējusi abu liecinieku liecības.

Septiņus mēnešus pēc kriminālprocesa izbeigšanas, veicot pieprasījumu no procesa virzītāja puses darba devējam, darba kolēģi tika informēti par kriminālprocesu un par konkrētiem prasītāja aizturēšanas datumiem.

Attiecībā uz prasītāja norādīto, ka procesa virzītājs bija ieradies pie darba devēja, aptaujājis visus darbiniekus, kuriem teikts, ka prasītājs aizturēts par seksuāla rakstura nozieguma izdarīšanu – atbildētāja šo faktu nav apstrīdējusi un iesniegusi tiesai pierādījumus, ka tādas darbības nav notikušas.

Pretapelācijas sūdzībā ietverti arī paskaidrojumi un iebildumi par apelācijas sūdzības argumentiem, norādot, ka nav tiesiskas nozīmes apelācijas sūdzībā aprakstītajam atbildētājas subjektīvajam viedoklim par kompensācijas apmēru, kā arī par liecinieku liecībām.

Apelācijas instances tiesas sēdē atbildētāja uzturēja apelācijas sūdzību, prasītāja pārstāvis – pretapelācijas sūdzību.

Motīvu daļa

Civillietu tiesas kolēģija, noklausījusies pušu pārstāvju paskaidrojumus, izvērtējusi apelācijas sūdzības motīvus, pārbaudījusi un novērtējusi lietai pievienotos rakstveida pierādījumus, atzīst, ka prasība pamatoti apmierināta daļēji.

Civilprocesa likuma 432.panta piektā daļa noteic: ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai.

Novērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma motīvus un to atbilstību lietā esošajiem rakstveida pierādījumiem, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums prasības daļējai apmierināšanai ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, līdz ar to atbilstoši Civilprocesa likuma 432.panta piektās daļas noteikumiem, apelācijas instances tiesas spriedumā nav norādāmi Civilprocesa likuma 193.panta piektajā daļā noteiktie apsvērumi.

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka apelācijas sūdzībā atbildētājas minētie argumenti nav pamatoti.

Pirmās instances tiesa pareizi norādījusi, ka vienotas likmes, uz kuru pamata noteikt atlīdzību par morālo kaitējumu, nepastāv, tāpēc atlīdzības apmērs nosakāms katrā konkrētā gadījumā pēc tiesas ieskata, vadoties pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem, kā to paredz Civillikuma 5.pants. Nosakot kaitējuma apmēru, ir jāņem vērā kaitējuma raksturs, tā radīšanas apstākļi un sekas, kā arī citi būtiski apstākļi.

Izskatāmajā lietā nav strīda par faktu, ka kriminālprocesa ietvaros prasītājs bijis aizturēts no 2015.gada 14.maija līdz 2015.gada 16.maijam, t.i., 2 dienas un ka kriminālprocess 2015.gada 28.maijā daļā pret prasītāju izbeigts uz personu reabilitējošu apstākļu pamata.

Tādējādi pirmās instances tiesa, atsaucoties uz Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedumā lietā Nr.SKC-149/2014 ietverto juridisko vērtējumu, pamatoti secinājusi, ka personas brīvības nepamatota ierobežošana ir uzskatāma par būtisku tiesību aizskārumu, kas ir pamats nodarītā kaitējuma atlīdzināšanai. Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.panta trešās daļas un 2.panta 2.punkta izpratnē ir pieļauts prasītāja tiesību aizskārums, aizturēšana ir radījusi viņam morālas ciešanas, par kuram pienākas atlīdzība.

Novērtējot prasītāja ciešanas un nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, pirmās instances tiesa pamatoti secinājusi, ka pēc kratīšanas izdarīšanas prasītāja deklarētajā dzīves vietā mainījusies liecinieka un viņa laulātās attieksme pret prasītāju. Tāpat nenoliedzami negatīvu iespaidu apkārtējos, radot viedokli par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un priekšstatu par prasītāju kā nozieguma izdarītāju, atstājis fakts, ka prasītājs, saslēgts roku dzelžos, vests savas dzīves vietas pagalmā, kas ir sabiedriska vieta. Šāda situācija, arī apelācijas instances tiesas ieskatā, pazemo jebkuru sociāli atbildīgu un likuma paklausīgu pilsoni un rada nosodošu sabiedrības vērtējumu, atsaucas uz personas turpmāko integrāciju sabiedrībā, kas rada ciešanas.

Nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru 300 EUR apmērā, pirmās instances tiesa ir ņēmusi vērā arī laika posmā no 2012.gada līdz 2014.gadam izveidojušos tiesu praksi, kaitējuma raksturu, tā nodarīšanas apstākļus, sekas un citus būtiskus apstākļus, norādot, ka salīdzināmos apstākļos atlīdzinājumam jābūt līdzīgam.

Izvērtējot arī vēlāko gadu tiesu praksi, proti, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 18.oktobra

spriedumā lietā CA-2508-17/32 un 2017.gada 24.aprīļa spriedumā lietā CA-0145-17/12, kā arī Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 29.jūnija spriedumā lietā SKC-201/2017 paustās atziņas un secinājumus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka izskatāmajā lietā morālā kaitējuma atlīdzība 300 EUR ir samērīga, saprātīga un taisnīga, ņemot vērā nepamatotās brīvības ierobežošanas faktu un ilgumu, kā arī viņam pazīstamo cilvēku attieksmes maiņu. Samazināt pirmās instances tiesas piespriesto atlīdzību nav pietiekama pamata.

Atsaucoties uz Augstākās tiesas 2010.gada 10.marta lēmumu lietā Nr.SKC-599/2010/, Augstākās tiesas 2017.gada 27.janvāra spriedumu lietā SKC-15/2017, pirmās instances tiesa norādījusi, ka nevērtē prasībā norādītos apstākļus par procesa virzītāja rīcību nepamatoti aizturot prasītāju, par nepamatotu kratīšanu izdarīšanu, iespējamā noziedzīgā nodarījuma nepamatotu kvalifikāciju, pieļaujot no procesa virzītāja puses, Kriminālprocesa likuma normu pārkāpumu. Likums „Par tiesu varu" ir nodalījis tiesas spriešanu civillietās, krimināllietās un administratīvajās lietās (5., 6. un 7.pants). Tas nozīmē, ka valsts apsūdzības uzturēšanā nevar iejaukties citas nozares tiesas spriešanā, kā arī nevar civilprocesuālā kārtībā vērtēt krimināllietā pārbaudāmos apstākļus, procesuālās un izmeklēšanas darbības. Prasījumus sakarā ar iespējamu morālo kaitējumu kriminālprocesā iesaistītā persona nevar ierosināt civilprocesuālā kārtībā tāpēc vien, ka uzskata, ka viņai radies morāls kaitējums un tajā vainojams viņas norādītais tiesību subjekts, izvirzot par prasības pamatu iespējamos pārkāpumus, kas pārbaudāmi kriminālprocesa ietvaros pirmstiesas izmeklēšanā. Ja tiesā iesniegta civilprasība bez pierādījumiem par prettiesiskas rīcības konstatēšanu kriminālprocesā noteiktajā kārtībā, tad tāds pieteikums nav pakļauts tiesas izskatīšanai. Tiesai, kas skata civiltiesiskus strīdus, nav pienākuma izvērtēt procesa virzītāja vai prokuratūras rīcības tiesiskumu kriminālprocesā.

Pastāvot šādam apstāklim, Civillietu tiesas kolēģija par nepamatotu atzīst pretapelācijas sūdzības argumentu, ka tiesa atbilstoši Civilprocesa likuma 97.pantam nav izvērtējusi prasības pieteikumā minētos faktus, kas attiecas uz procesa virzītāja pieļautajiem pārkāpumiem, veicot kratīšanu 2015.gada 15.maijā, un prasītāja darba kolēģu apjautāšanu pirms nepilngadīgās cietušas personas kriminālprocesā liecību pārbaudes.

Nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, jāņem vērā apstākļi, kas norāda uz morālā kaitējuma smagumu un radītajām sekām, lai prasītājam pēc iespējas nodrošinātu gandarījumu par nepamatotu tiesību aizskārumu, bet tikpat būtiska ir arī samērīguma un taisnīguma principa ievērošana, ko pielietojot, morālā kaitējuma atlīdzības kompensācijas apmērs samērojams ne tikai ar prasītāja personību un viņam nodarīto morālo kaitējumu, bet arī ar valsts iespējām un iedzīvotāju dzīves līmeni, kā arī tiesu praksi morālā kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšanā.

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa ir izvērtējusi morālo kaitējumu, kas prasītājam nodarīts ar divām ieslodzījumā pavadītajām dienām, ar viņa atrašanos saslēgtam roku dzelžos, ar pazīstamo cilvēku attieksmes maiņu.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 5.panta sesto daļu, pirmās instances tiesa, nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, pareizi norādījusi, ka salīdzināmos apstākļos atlīdzinājumam jābūt līdzīgam. Par kritēriju atlīdzības apmēra noteikšanai (Augstākas tiesas Senāta 2013.gada 31.oktobra spriedums lietā Nr.SKC-452) tiesa izmantojusi Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012.gada 17.oktobra spriedumu lietā Nr.CA-2382-12/31, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012.gada 2.aprīļa spriedumu lietā Nr.CA-1023/18, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2012.gada 31.maija spriedumu lietā Nr.C04270609, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2013.gada 17.jūnija spriedumu lietā Nr.CA-2045-9 13/28, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 11.aprīļa spriedumu lietā Nr.C04209812, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2014.gada 24.septembra spriedumā lietā Nr.C27129612, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 23.oktobra spriedumā lietā Nr.C04378012, kas veido vienveidīgu tiesu praksi. Analizējot iepriekš norādīto tiesu praksi, tiesa secinājusi, ka tiesas ir noteikušas atšķirīgu atlīdzinājumu par morālo kaitējumu, t.i., no 3,89 EUR par vienu apcietinājumā pavadīto diennakti līdz pat 29,16 EUR.

Tādējādi pretapelācijas sūdzības arguments, ka tiesa ir pieļāvusi Civilprocesa likuma 5.panta sestās daļas pārkāpumu, ir nepamatots.

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasītāja atsauce uz ECT 2009.gada 19.februāra spriedumu par atlīdzību 819 EUR apmērā par katru nelikumīgā apcietinājumā pavadīto dienu izskatāmās lietas ietvaros nevar būt par kritēriju morālā kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšanai izskatāmajā lietā. Kā jau iepriekš norādīts, morālā kaitējuma atlīdzības kompensācijas apmērs samērojams, ne tikai ar prasītāja personību un viņam nodarīto morālo kaitējumu, bet arī ar valsts iespējām un iedzīvotāju dzīves līmeni.

Nepamatots ir arī arguments, ka pirmās instances tiesa liecinieku liecības izvērtējusi nepareizi. Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka liecinieku liecības pirmās instances tiesa aizvērtējusi pienācīgi, atzīstot, ka morālais kaitējums prasītājam nodarīts arī ar šo personu attieksmes maiņu, kas viņu pazemojusi.

Pretapelācijas sūdzības arguments, ka prasītājs nekad netika prasījis atbildētājai kompensēt viņam varbūtēji radušos zaudējumus par divām kavētām darba dienām tā iemesla dēļ, ka laikā, kamēr prasītājs bijis aizturēts, viņš atradies atvaļinājumā, ir pretrunā ar lietas materiāliem. Proti, prasītājs 2015.gada 17.novembrī (13.-16.lpp.) iesniedzis iesniegumu par materiālo zaudējumu kompensāciju 4 000 EUR apmērā, pamatojot to ar atrāvumu no tiešo darba pienākumu veikšanas un juridiskās palīdzības izdevumiem.

Saņemot šādu iesniegumu, Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā amatpersonai, kurai bija jāpieņem lēmums par zaudējumu atlīdzību sakarā ar atrāvumu no tiešo darba pienākumu veikšanas, neapšaubāmi bija pienākums noskaidrot prasītāja darba samaksas apmēru, kas arī ticis izdarīts, nosūtot elektronisku pieprasījumu prasītāja darba vietai (39.lpp.). Izvērtējot šo pieprasījumu, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka tas uzrakstīts korektā formā, tas nesatur nekādas prasītāju aizskarošas ziņas un nesniedz informāciju par kriminālprocesu. Apstāklim, ka pieprasījums nosūtīts, pamatojoties uz mutisku sarunu ar kooperatīva komandanti, izskatāmās lietas ietvaros nav izšķirošas nozīmes. Minētais pieprasījums tādā formā, kādā tas

nosūtīts prasītāja darba vietai, nekādu morālo kaitējumu viņam nav nodarījis.

Saskaņā ar Civillikuma 1635.panta trešo daļu un Civilprocesa likuma 93.pantu prasībās par morālā kaitējuma piedziņu prasītājs nav atbrīvots no pierādīšanas pienākuma. Apgalvojot, ka procesa virzītājs ieradies pie darba devēja un apjautājis visus darbiniekus, kuriem teikts, ka prasītājs aizturēts par seksuāla rakstura nozieguma izdarīšanu, prasītājs nav lūdzis tiesu nopratināt vismaz kādu no visiem garāžu kooperatīva darbiniekiem, kas šo prasītāja apgalvojumu varētu apstiprināt. Tādējādi nepamatots ir arī apelācijas sūdzības arguments, ka šis fakts pierādīts Civilprocesa likuma 93.panta pirmās daļas un 96.panta piektās daļas kārtībā, proti, atbildētāja šo faktu nav apstrīdējusi un nav iesniegusi pierādījumus, ka procesa virzītājs šādu aptauju nav veicis. Civillietu tiesas kolēģija norāda, ka negatīvs fakts nav pierādāms.

Pamatojoties uz minēto, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa lietā iesniegtos pierādījumus novērtējusi vispusīgi un objektīvi. Tiesas secinājumi atbilst lietas faktiskajiem apstākļiem, līdz ar to spriedums ir pamatots un likumīgs.

Civillietu tiesas kolēģija atzīst par pamatotu apelācijas sūdzības argumentu, ka pirmās instances tiesas nepareizi piemērojusi Civilprocesa likuma 41.panta nosacījumus.

Civilprocesa likuma normas par tiesas izdevumu atlīdzināšanu attiecīgai pusei un valstij (Civilprocesa likuma 41. un 42.pants) paredz, ka tiesas izdevumi atlīdzināmi, ievērojot proporcionalitātes principu, proti, proporcionāli apmierināto vai noraidīto prasījumu apmēram.

Prasītājs cēlis prasību par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu 100’000 EUR apmērā, par ko, atbilstoši Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 1.punkta d) apakšpunktam, 35.panta pirmās daļas 1.punktam, valsts nodeva ir maksājama 2’346,97 EUR apmērā. Prasītājs, ceļot prasību, samaksājis valsts nodevu 100 EUR apmērā (12.a.lpp.), saskaņā ar Civilprocesa likuma 43.panta ceturto daļu, pārējā daļā no valsts nodevas samaksas prasītājs atbrīvots (3.lpp.). Tāpat samaksājis ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,70 EUR (12.a.lpp.) un kancelejas nodevu par 2 liecinieku nopratināšanu 8,54 EUR (4,27 EUR x 2 = 8,54 EUR, 67., 70., 79.-71.lpp.). Ievērojot, ka apelācijas instances tiesa prasību par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu apmierinājusi daļēji 300 EUR apmērā, noraidot to 29’700 EUR apmērā, ņemot vērā pirmās instances tiesas izbeigtās prasības apmēru- 70’000 EUR (spriedums šajā daļā stājies spēkā), ievērojot Civilprocesa likuma 41.pantā noteikto proporcionalitātes principu, par celto prasību no atbildētājas par labu prasītājam piedzenami tiesas izdevumi 7,08 EUR (300 EUR / 100’000 EUR = 0,003; 0,003 x 100 % = 0,3 %; 2’346,97 EUR + 4,70 EUR + 8,54 EUR = 2’360,21 EUR; 2’360,21 EUR x 0,3 % = 7,08 EUR).

Turklāt par labu valstij ir piedzenami arī nesamaksātie ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 39.panta pirmās daļas 5.punktu, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi ir ar tiesas pavēstu un citu tiesas dokumentu piegādāšanu, izsniegšanu un tulkošanu saistītie izdevumi. No lietā esošā izziņas par ar lietas izskatīšanu saistītiem izdevumiem redzams, ka tie pirmās instances tiesā ir 6,16 EUR (2.lpp). Ievērojot Civilprocesa likuma 42.pantā paredzēto proporcionalitātes principu, ņemot vērā prasītāja samaksātos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,70 EUR (12.a.lpp.), no pusēm par labu valstij piedzenami nesamaksāties ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 1,46 EUR (6,16 EUR – 4,70 EUR = 1,46 EUR), t.i., no prasītāja - 1,46 EUR (1,46 x 99,70 % = 1,455 EUR), no atbildētājas – 0,00 EUR (EUR (1,46 x 0,3 % = 0,004 EUR).

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka, lemjot jautājumu par prasītājam sniegtās juridiskās palīdzības atlīdzināšanu, ir piemērojami Civilprocesa likuma 44.panta piektās daļas noteikumi. Ievērojot taisnīguma un samērīguma principu, kā arī ar lietu saistītos apstākļus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka ir pamats aprobežoties ar pirmās instances piedzītajiem 550 EUR izdevumiem advokāta palīdzības samaksai, nepiedzenot atlīdzību 300 EUR apmērā (112.-113.lpp.) par pretapelācijas sūdzības uzrakstīšanu un advokāta piedalīšanos apelācijas instances tiesas sēdē.

Līdz ar to Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka no prasītāja par labu valstij piedzenami tiesas izdevumi 1,46 EUR, bet no atbildētājas par labu prasītājam 557,08 EUR (7,08 EUR + 550 EUR).

Tā kā prasītāja norādi par kredītiestādi un konta numuru, kurā iepriekš minētais maksājums veicams, Civillietu tiesas kolēģija nekonstatē, tas šai spriedumā norādīts netiek.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 204.^{1}pantu nosakāms sprieduma labprātīgas izpildes termiņš - desmit dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas. Šajā termiņā valsts labā piedzenamo tiesas izdevumu samaksu apliecinošs dokuments iesniedzams Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas kancelejā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 430., 432.-434.pantu, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda

/pers. G/ prasību apmierināt daļēji.

Piedzīt no Latvijas Republikas LR Ģenerālprokuratūras personā, reģistrācijas Nr.90000022859, par labu /pers. G/, personas kods /personas kods/, atlīdzību par morālo kaitējumu EUR 300 (trīs simti *euro*) apmērā un tiesāšanās izdevumus 557,08 EUR, kopā EUR 857,08 (astoņi simti piecdesmit septiņi *euro*, 8 centi).

Prasību daļā par morālā kaitējuma piedziņu 29 700 EUR apmērā noraidīt.

Piedzīt no /pers. G/, personas kods /personas kods/, par labu valstij ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 1,46 EUR (viens *e u r o*, 46 centi). Minētie izdevumi maksājami: Saņēmējs Tiesu administrācija, konta Nr.LV51TREL2190458019000, NMR 90001672316, saņēmēja banka Valsts kase, kods TRELLV22. Iemaksas mērķis: 21499 ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, kā arī dati lietas identificēšanai.

Noteikt sprieduma labprātīgas izpildes termiņu - 10 dienas no sprieduma likumīgā spēkā stāšanās dienas. Dokuments, kas apliecina tiesas izdevumu samaksu valsts labā, sprieduma labprātīgas izpildes termiņā iesniedzams Rīgas apgabaltiesas

Civillietu tiesas kolēģijas kancelejā.

Spriedumu var pārsūdzēt Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamentā 30 dienu laikā, iesniedzot kasācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese I.Jēkabsone
Tiesnese S.Vamža
Tiesnesis U.Danga